

Presentació de *Si són flors*, de Miquel Bezares

Llibreria Drac màgic (Palma), 27 de febrer de 2017

i VaDllibres (Ciutadella), 31 de març de 2017

Bon vespre,

He de començar donant les gràcies a Miquel Bezares perquè m'ha regalat l'oportunitat de presentar-li el darrer llibre. També vull fer extensible la meva gratitud al programa TalentIB, per haver minimitzat les fronteres geogràfiques que ens aïllen; a la llibreria Drac Màgic, per posar-hi l'espai i l'amor bibliòfil; i a vosaltres, benvolgut públic, perquè heu decidit d'assistir a la presentació d'un llibre de poesia. De poesia! Més que gratitud, en aquest cas, vull manifestar-vos la meva admiració total i absoluta.

Aprofitaré, també, per prevenir-vos de la incertesa de l'acte que tot just acabam d'encetar. Heu de saber que som davant del fruit d'un rampell de bogeria poètica de conseqüències imprevisibles. Un rampell no; més ben dit n'han estat dos, no sé quin més inconscient. D'una banda, el que va empènyer Bezares a encomanar-me aquesta presentació. De l'altra, el que em va dur a acceptar l'encàrrec tot d'una, sense calcular-ne les conseqüències. A pesar de les meves limitacions, emprenc amb tota la il·lusió del món la presentació d'aquest magnífic *Si són flors*. Només en haver acabat l'acte podrem jutjar si vam prendre o no, els dos, la decisió encertada, va ser, paradoxalment, prou assenyada.

Abans d'anar per feina, però, voldria fer constar un atenuant de pes respecte del que escoltareu: només he disposat d'un mes i busques per llegir el llibre. Pot semblar una broma, açò que dic, però no ho és. Una bona obra demana d'aproximar-s'hi amb calma i tranquil·litat. Molt més en el cas de la poesia, sobretot si aquesta exigeix la relectura. Les ganes de tornar a llegir un text solen ser proporcionals a la seva qualitat. *Si són flors*, després d'una primera aproximació, m'ha demanat de tornar-hi. I ho he fet. I el llibre m'ha proposat de repetir la maniobra més vegades. Fins avui. I encara en vol més! Que en cada viatge apareguin noves troballes il·luminadores en diu molt de la riquesa. Trenta dies no m'han permès de fer aquest exercici com déu mana, però he pogut intuir clarament que el darrer llibre de Miquel Bezares té recorregut i donarà moltes alegries als lectors reincidents. Per tant, de cara a la presentació, em manca bagatge, més lectures que permetin tenir una visió aprofundida i rigorosa del llibre. Tot i així, no m'agradaria que açò sonàs a excusa de mal pagador. Intentaré trobar arguments suficients per fer-vos veure que necessitau adquirir aquest llibre i, sobretot, que l'heu de llegir.

Com que no tenc prou perspectiva al respecte, tal i com he dit, en tost de fer una presentació convencional, ben teixida i lligada, acadèmica en els continguts, aprofitaré l'avinentesa per compartir amb el públic (i amb l'autor, la qual cosa impressiona!) algunes de les anotacions que he anat prenent en les diferents passejades que he fet per la geografia dels versos de *Si són flors*. Aquestes notes breus presenten una visió fragmentària dels aspectes que m'han cridat l'atenció a

mesura que passava pàgines. Com els incomptables vidres d'un mirall esmicolat: si només agafam uns quants bocins no podem reconstruir-lo, però sí fer-nos una idea de la immensitat original. I aquest llibre ho és, tot ell, un mirall. Un mirall de miralls.

1. L'objecte tangible. *Si són flors*, en tant que realitat física, està molt ben fet. Al darrere hi ha una editorial petita (i aquí l'adjectiu no té una intenció pejorativa ans al contrari), Edicions del buc, del País Valencià, que demostra estimar la feina ben feta, que sap que el contingut és la base de l'obra, però que el continent també en forma part. Els mots que Bezares ha dedicat a la feina de l'editorial són totalment elogiosos. Les satisfaccions per una feina feta artesanalment, amb gent implicada fins al moll dels ossos amb el resultat final, amb gent que ha fet la tasca que se li suposa a un editor de ver, llegint colze a colze amb l'autor els textos que han d'acabar configurant el llibre, han compensat amb escreix les possibles limitacions de distribució que llasten aquest tipus de projectes.

El llibre és molt polit. Entra pels ulls. I aquesta ja és una tarja de presentació important, que conviu amb perfecta harmonia amb els continguts de l'obra. Sobre la portada de color carabassa apareixen el nom de l'autor i el títol del llibre tres vegades. Amb tres justificacions del text diferents. Aquesta disposició no es repeteix amb cap altre títol de l'editorial. És exclusiu de *Si són flors*, en coherència absoluta amb l'estructura interna de l'obra, aspecte que comentarem més endavant.

2. D'un condicional que (també) constreny el lector. Sobta trobar aquest 'si' (que no afirma) al títol: *Si són flors*. Abans de llegir-lo, l'autor ja ens ha creat una ambigüitat enigmàtica. No és una interrogació, però el condicional ens mena a la negació de l'enunciat. A més, no hi ha subjecte. Quin podria esser? La lectura potser ens ajudarà a desvetllar-ho. Si ho són. I si no ho són?, es demana Lucia Pietrelli a la nota final? El vint-i-setè poema però, no només ens diu que «si són flors, reviu en els teus llavis» sinó que afirma rotundament que «Sí, són flors, però hi hagué un jorn que foren poncelles». D'acord amb el lloc que el text ocupa en l'estructura de l'obra, aquesta és una dada significativa.

A més del condicional, al títol apareixen les flors, en plural. Açò és exactament el que el lector trobarà en els versos d'aquest llibre: flors, ja siguin lliris, gessamins o, sobretot, roses (de diferents colors, açò sí), algunes de les quals abans havien estat poncelles, mentre d'altres han perdut els seus pètals. Tot açò ens apunta el títol, incògnites que planen sobre el potencial lector que topa amb la portada del llibre. Només hi ha una manera de resoldre-les: anar passant pàgines.

3. La llum de Llull. En començar la lectura, abans d'entrar en el contingut estricte de *Si són flors*, trobam dos paratextos. El primer és una fotografia en blanc i negre de Jaume Oliver (paisatge d'illa, arbres, vegetació, el mar, i una figura humana....). El segon és una cita lul·liana, extreta significativament del *Llibre d'Amic e amat*, que cal llegir:

Nuaven-se les amors de l'amic e l'amat ab membrança, enteniment, volentat, per ço que l'amic e l'amat no es partissen; e la corda en què les dues amors se nuaven era de pensaments, llanguiments, sospirs e plors.

Allò que enforteix l'amor, a més del record, l'enteniment i la voluntat, són també els pensaments, la llangor (el decaïment físic o moral prolongat), els sospirs i els plors. Dit d'una altra manera, en una relació, els elements negatius són necessaris per a reforçar-la. Llull ens dona el to de l'obra, perquè *Si són flors* ens endinsa en el desig i en el dolor com a material de què està fet l'amor. I a la bellesa que n'emana.

4. La cal·ligrafia bezariana. Si fullejam les pàgines del llibre, podem afirmar, sense por d'equivocar-nos, que l'ha escrit Miquel Bezares. Hi ha un estil que defineix l'autor, una mena de marca de la casa formal que té com a element més significatiu l'ús dels signes de puntuació. Lucia Pietrelli, a la nota final, s'hi refereix: «Miquel Bezares perd l'alè i amb el pes dels mots, que són nova llei gravitacional, fa caure al vers següent els punts i les comes del propi dir i desdir». Bezares ho corrobora: «Per a mi, la puntuació és essencial i si la canviï de posició és per remarcar aquesta importància». Aquí hi ha, evidentment, una referència a la lectura en veu alta, a les pauses i a la respiració. Però, també, el poeta juga amb l'estètica de la tipografia, en cerca la bellesa. Per aquest motiu, no és la puntuació l'únic element característic de la formalitat bezariana (ni és aquest l'únic llibre en què apareix, la qual cosa ens mostra un estil consolidat). Les alineacions dels poemes, plenament coherents amb el contingut de les tres parts en què es divideix l'obra, també juguen amb l'element visual. Les paraules, com en els cal·ligrames, no només diuen sinó que són imatge (abstracta però bella). La disposició del text pot generar, en el lector, un esforç suplementari a l'hora d'encarar-se als poemes. Però la tensió sintàctica i tipogràfica, d'acord amb l'esperit lul·lià, són les dificultats que ajuden a enfortir la complicitat de qui llegeix amb qui ha escrit.

5. L'ordre dels factors sí altera el producte. En aquest llibre, la cal·ligrafia bezariana es correspon amb una arquitectura estructural altament formalitzada que es desenvolupa, en un primer nivell, al llarg de les tres seccions en què es divideix l'obra i, en un segon, en tot un joc de miralls (referència que trobam explícita en alguns versos del llibre). La simetria estructural es correspon també amb una de conceptual. Si deixam de banda els dos sonets centrals, que presenten una forma marcada per la tradició, i els poemes en prosa, tots ells presents a la segona part del llibre, a *Si són flors* hi ha uns textos molt formalitzats, amb la mètrica perfectament treballada, però que no segueixen cap forma estròfica tradicional. Són constriccions bezarianes, perquè cada poema de la primer part del llibre té el seu reflex formal simètric en la tercera. Els textos de la part central també es poden dividir, seguint aquest criteri, en cinc parelles. Tot el llibre, per tant, és un mirall. Allí on el vidre és més evident és en els dos sonets, que apareixen acarats. Però el lector atent tot d'una localitzarà que cada poema del llibre té el seu reflex, no només

a nivell formal (coincideixen les síl·labes i els versos; a més, les justificacions del text reforcen, estèticament, la simetria), sinó també en els continguts. Així, per exemple, el poema (de la pàgina 27),

si una gota de sang
del teu peu
ha dit l'espina

¿què no en dirà
,del teu cos
,la rosa entera?

s'ha de llegir tot fent-lo dialogar amb el seu corresponent reflex (de la pàgina 51):

si mai no hem estat sols
en aquesta
contrada única,

¿pot un sol cos,
com la flor,
representar-nos?

Si tenim en compte que, a més del corresponent simètric, cada poema s'ha de relacionar amb el text precedent i amb el que el segueix, en tot de miralls caldria parlar d'un calidoscopi que ens convida a abordar diferents ordres en la lectura (lineal, centrífug, centrípet i aleatori). Tot i que l'autor recomana començar pels sonets i després, per parelles, anar llegint de fora cap a dins (i que podem fer-li cas o no), és una obvietat que la proposta bezariana dona al llibre una pròdiga riquesa lectora. El convit a les relectures hi és obligat.

6. Les flors i la recerca de la bellesa. No voldria caure en el pecat de l'exegesi. Per açò evitaré de fer, en cap moment, una lectura hermenèutica del text. Entre les meves conviccions literàries hi ha gravat amb foc que el text ha de ser acabat pel lector, a qui li correspon d'arrodonir un procés que ja no depèn de l'autor. Amb açò vull dir que hi ha tantes interpretacions possibles d'aquest llibre com lectures se'n puguin arribar a fer (independentment del sentit primigeni que Bezares hagi volgut donar-li).

Ara bé, hi ha alguns elements que no podem deixar de citar, que el lector ha de tenir en compte durant la lectura. Potser el més evident són les flors. La tradició literària ens diu que simbolitzen la bellesa. El lector amb un mínim de bagatge no podrà evitar d'establir les correspondències adients (la puresa virginal del lliri, la passió encesa de la rosa vermella i el dolor de l'espina, etc.). En esdevenir símbols són

artifici, engany amb què espiritualitzam la matèria. Al darrer poema hi llegim: «si són flors cremem, / si són sobre el teu cos, més belles.» Podem trobar bellesa en les coses, però sobretot hi ha bellor en les paraules amb què les diem. La poetització n'esdevé recerca, fins i tot allí on aparentment no n'hi ha (en el dolor, en la pèrdua, per exemple). Per açò l'artifici és necessari: ens cal la bellesa, tot i esser una mentida. Percaçar-la dona sentit a la nostra existència. Perquè, a més, la successió de flors en els cicles de la naturalesa (de la poncella a l'esclat, de la plenitud a la pèrdua dels pètals), remarquen el transcurs de la vida humana. D'aquí que, al llibre, trobem diversos tipus de flors, polisèmiques, belles en la diversitat, malgrat hagin perdut, pel camí d'esdevenir paraules, la referencialitat.

7. La rosa que es desclou. Els dos sonets centrals són el pinyol del llibre. Són un gresol pregon a què arriba la lectura lineal de l'obra o la poncella d'una flor que s'obre, simètrica a banda i banda, irradiant les seves aromes de manera centrífuga si llegim de dins cap a fora. D'ells parteix un fil que es descabdella. I són sonets, dos, perfectament formalitzats, fidels a la tradició que arrenca amb l'estilnovisme, amb versos decasíl·labs, rima clara... Dos textos que s'interpel·len, perquè el diàleg és una constant al llarg de tot el llibre. I l'amor n'és tema principal (com el «T'estim» amb què comença el primer dels sonets). Un amor que es relaciona amb el dolor, amb les limitacions, amb la bellesa, amb les paraules i els silencis, i amb el pas del temps. Un amor que és, també, tempestat de flama, foc i passió d'un cos.

A qui interpel·la el jo poètic? Qui és l'amat d'aquest amic? No cal que sigui, necessàriament cap dona (o home) lligat a l'experiència personal de l'autor. Particularment, quan llegesc els versos, em sent interpel·lat. El receptor pot ser el lector. És factible suposar, fins i tot, que el jo poètic dialoga amb la literatura, que hi ha una reflexió al voltant del procés creador i, per tant, sobre la construcció artificial de la bellesa, així com també sobre la literatura en tant que forma d'autoconeixement. «Només / tu / saps bé qui sóc; ni jo / mateix no ho sé / si m'isoles» podem llegir a *Si són flors*. L'autor, d'altra banda, ha deixat dit que «la bellesa [...] és una manera d'accedir al coneixement i de curar el dolor». En escoltar aquestes paraules no puc deixar de pensar en l'aforisme de Palau i Fabre, per al qual «l'home és un animal que es busca».

8. Un joc de miralls també a petita escala. Cap dels poemes del llibre no té títol. Els desset que conformen la primera part de *Si són flors* ens menen a la flòrula, a la botànica íntima d'una regió petita poblada per gessamins, flors d'aigua, flors grogues, etc., on ens acaram amb l'amor sensual dels cossos, llavis, dits i mans; però també amb les ferides causades per la solitud i la necessitat de l'altre, per la pèrdua i pel dolor. D'aquí que també hi hagi flors obscures i alguna rosa negra. A més, en els versos de la primera secció apareix la bellesa que lluita amb el pas del temps, l'element destructor que, per exemple, fa perdre el roig de la rosa i fa caure el cor del jo poètic en la falsedat que converteix el lliri obert en la meravella d'un sol

dia. Davant de la desaparició hi queda el poder del mot amb què es pot expressar el desig i l'amor que han quedat enrere. Tots aquests elements es vehiculen a partir d'un joc d'oposicions, un altre joc de miralls que apareix en aquesta primera secció i es manté al llarg de tota l'obra, fet de silenci i paraula, d'hivern i primavera, de fred i calor, dia i nit, passat i present, etc.

Malgrat que el temps passa («com de lluny / dels mots / habiten / ,tan salvatges / ,els / nostres desitjos»), hi ha l'artifici. En paraules de Bezares, l'engany més eficaç («sabem l'instant / que la flor ment / ,que el seu silenci perjura») pot pal·liar els efectes del *tempus fugit*:

cauran els pètals,bells i clars
,del teu cos
.Sobre el terra moll i fèril
compondran
demà
els mots

Potser aquest terra moll i fèril és el que fonamenta la segona part del llibre, «a l'illa». Els deu poemes que la conformen relaxen la tensió formal i sintàctica de la primera i la tercera part de *Si són flors*. Els poemes en prosa (i els dos sonets), cerquen terra ferma enmig de la navegació atzarosa de l'amor, entre la flor i el cos. Com diu Lucia Pietrelli, a la nota final, «"L'expressió [...] esmolada dels temps que no hem viscut" vibra a la part central que s'estén horitzontal com una mar cabalosa, un cor deixat damunt la taula per una nova natura morta, enmig de les dues verticalitats que obren i tanquen el poemari amb l'enlairament calibrat de dues columnes antigues, que se sustenten l'una a l'altra, miralls dels reflex es fan resposta i engany»

«A l'illa» un lloc on és factible reflexionar sobre la reelaboració artificiosa del record: «A les platges del passat deshabitat arriben, només, les ombres de qui ha viscut». És l'espai on fer etern allò que se'ns ha donat com a finit: «un color que perpetuï el pètal». En fi, l'indret on establir l'existència: «no hi haurà vida, ni vida viscuda, ni vida sense viure, si, en quietud ja consumida, però mai no escrita, n'acaçam l'afonia». Cal, per tant, la paraula per poder construir l'artifici: «no conec engany més eficaç que la bellesa».

Finalment, ens situam en la darrera de les seccions de l'obra, en la navegació incerta, sense control, de la «deriva». Dasset poemes que es corresponen i dialoguen, com hem dit, amb els de la primera part. Si allí la flor era el centre temàtic, ara ho és el cos:

navegar en un altre cos:
vet aquí
l'inútil trajecte que,

tanmateix
em porta
a tu
.

Imbricats en el joc de dualitats que recorre totes les pàgines del llibre, els versos es centren en un cos que, reflex del pas del temps, està «cansat de tanta carn», plenament conscient que «Per haver al descens / un plaer sincer / em cal, més que el foc, / la impostura.», però que no pot evitar el desig de seguir estimant. D'aquí que es reivindiqui la sensualitat («he d'haver el teu tacte») per poder fer-ho sense límits: «el cos / desconeix / l'aturall mentre ens respirem / .» Som davant d'una reinterpretació del *carpe diem* i del *collige virgo rosas* (el poema 40, a la pàgina 59, ho exemplifica perfectament).

9. Altres elements apuntats al vol. Potser la meua exposició s'ha fet massa llarga. En som conscient. Però la riquesa de *Si són flors* m'ha obligat a ser-ho. Abans d'acabar, només apuntaré que una bona lectura de l'obra, a més dels elements que he citat fins ara, ha de fixar-se en l'ús que l'autor fa de les imatges poètiques, especialment del domini de la metàfora. En podria citar exemples a bastament, a més dels que ja he llegit i dels que escoltaran en la veu de l'autor tot seguit (l'erotisme encès de «Calar / el rompent del meu cos / al revolt / del teu / origen», la punyent «en comprendre com d'enganyat / visc / plor sang fosca»). També he de remarcar l'ús instrumental de l'hipèrbaton, amb què exerceix tensió sobre la sintaxi dels versos («;un fil / que / certitud / ,bestialment / descabdellava»). Tampoc no s'ha d'obviar que el lector trobarà referències metaliteràries (apunt, només, la presència de «l'ocell obscur de mi»), en un joc intertextual amb què pot eixamplar-se més encara la lectura. Podria seguir en l'enumeració, però m'atur aquí.

10. Què en traiem, de tot açò? No ha calgut, per tant, recórrer a l'argumentació *ex auctoritate* a l'hora de valorar aquest llibre. És prest, d'altra banda, per a cercar-ne referències en publicacions especialitzades. No n'hem llegit encara cap ressenya, només alguna crònica de la presentació llucmajorera i un parell d'entrevistes en premsa. Poc, tot i que ja hi hem pogut percebre una clara tendència a l'elogi (merescut). Tampoc no hem hagut de recórrer al currículum del poeta per donar compte dels mèrits d'aquest seu darrer llibre. Crec que amb els deu bocins de mirall que he compartit amb vosaltres (sense cap voluntat de pontificar m'ha sortit un decàleg) n'hi ha prou per comprovar que som davant d'una obra important, valuosa, que satisfarà els paladars poètics més exigents. Crec que fareu malament si no compreu el llibre, si encara no ho heu fet. I, sobretot, avui mateix, en arribar a casa, començau a llegir-lo. Xalareu. No us en penedireu. Us ho dic convençut. Tant, que no he dubtat a venir des de Menorca a predicar-ho. Moltes gràcies per la vostra atenció.